

**Дракохруст Т.В.**

*д.ю.н., доцент, професор кафедри  
міжнародного права та міграційної політики  
Західноукраїнського національного університету*

## **ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ ТИМЧАСОВОГО ЗАХИСТУ ДЛЯ БІЖЕНЦІВ З УКРАЇНИ В ЄС**

Ще з 2017 року громадяни України набули право заїжджати в країни ЄС без візи з біометричним паспортом і залишатися там протягом 90 днів. У період агресії РФ за відсутності такого паспорту деякі країни-члени можуть робити винятки і приймати громадян України на свою територію без відповідного паспорту і без візи. Більше того – українці, які потрапили до ЄС раніше, і в яких вже спливає 90-денний строк перебування в країн-членах мають право залишитися ще на 90 днів без відповідної реєстрації.

Після воєн на Балканах у 1990-х і на початку 2000-х років у Євросоюзі ухвалили Директиву про тимчасовий захист (ДТЗ). Її розробили для ситуацій масового притоку біженців на територію ЄС. Ідея цього механізму - не допустити перевантаження систем надання притулку, які не здатні швидко обробити сотні тисяч або мільйони заявок. У Єврокомісії прогнозують, залежно від різних сценаріїв, від 2,5 до 6,5 мільйонів переміщених українців, які шукатимуть захисту в ЄС [1].

З часу ухвалення у 2001 році цю директиву жодного разу не активували. Дія ДТЗ поширюється на всі держави Євросоюзу, крім Данії.

Представники Євросоюзу наголошують, що українці, які рятуються від розпочатої Росією війни, є біженцями. У самій директиві, однак, вживається інше слово - переміщені особи. Справа в тому, що тимчасовий захист і статус біженця - це різні юридичні процедури.

Перетнувши кордон, жителі України мають право подати заявку на притулок. І поки її розглядатимуть, їм доведеться залишатися у тій країні, де вони її подали, - Польщі, Словаччині, Угорщині чи Румунії. На визнання статусу біженця можна чекати багато місяців.

Натомість статус тимчасового захисту українці, які рятуються від війни, отримують автоматично після перетину кордону. Після цього вони можуть їхати у ту країну ЄС, де їм буде зручніше знайти місце проживання. Наприклад, де у них живуть родичі чи знайомі. І вони й надалі матимуть право подати заявку на притулок.

Тимчасовий захист поширюється передусім на три категорії осіб:

Перша – це громадяни України, які проживали на її території станом на 24 лютого та змушені були залишити свої домівки через вторгнення російських військ.

Друга – лю и, які мають політичний притулок в Україні.

Третя – члени сімей перших двох категорій. Ідеться передусім про чоловіка/дружину (включно з фактичними шлюбними відносинами, щоправда, якщо їх визнає держава-член ЄС, до якої в'їжджають) та неповнолітніх дітей. Також це можуть бути інші близькі родичі, якщо вони проживали разом і були залежними від людини з перших двох категорій.

Держави ЄС зможуть надати або тимчасовий захист ЄС, або ж аналогічний статус за своїм національним законодавством, громадянам третіх країн, які мали в Україні посвідку на постійне проживання, але не можуть повернутися на батьківщину, бо це не буде безпечним.

Рішенням Ради ЄС не передбачено тимчасовий захист для громадян третіх країн, які не мали посвідки на постійне проживання в Україні, і їхня батьківщина є безпечною країною. Передусім ідеться про іноземних студентів. У Єврокомісії їм обіцяють посприяти в поверненні додому. Але держави ЄС можуть і їм надати тимчасовий захист [2].

Українці з біометричними закордонними паспортами зможуть в'їхати до ЄС без проблем. Складніша ситуація з тими, хто не зміг узяти біометрику з собою або ж у кого нема ні її, ні закордонного паспорта взагалі. Так як унеможлиблює фіксацію перетину людиною кордону, особливо це стосується дітей віком до 16 років. Бо багато випадків, що батьки не взяли із собою свідоцтво про народження їхніх дітей чи у старому зразку закордонного паспорта немає вклеєної інформації про дитину. В подальшому у людей можуть виникнути проблеми щодо отримання дозволу на легальне перебування в певній країні ЄС, отримання соціальних виплат тощо.

Тому слід рекомендувати прикордонникам видавати людям, які перетинають кордон без біометричних паспортів, декларацію про в'їзд до ЄС і/або тимчасовий проїзний документ. Важливо, щоб у людей, які прибувають на кордон, був хоч якийсь документ – внутрішній паспорт, прострочений закордонний паспорт або ж свідоцтво про народження для дітей. Тоді прикордонникам буде простіше встановити особу.

### **ЛІТЕРАТУРА:**

1. Вас гостинно вітає Європа: відповіді на найбільш поширені питання українських втікачів. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/03/07/stattja/svit/vas-hostynno-vitaye-yevropa-vidpovidi-najbilsh-poshyreni-pytannya-ukrayinskyx-vtikachiv>.
2. Тимчасовий захист ЄС для біженців з України: що варто знати. URL: <https://www.dw.com/uk/tymchasovyi-zakhyst-yes-dlia-bizhentsiv-z-ukrainy-shcho-varto-znaty/a-61022607>.